

VASTUVÕETUD TEKSTID

P8_TA(2016)0107

Erasmus+ ja teised vahendid liikuvuse edendamiseks kutsehariduses ja -koolituses

Euroopa Parlamendi 12. aprilli 2016. aasta resolutsioon Erasmus+ ja teiste vahendite kohta liikuvuse edendamiseks kutsehariduses ja -koolituses: pidevõppe lähenemisviis (2015/2257(INI))

Euroopa Parlament,

- võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikleid 165 ja 166,
- võttes arvesse Euroopa Liidu põhiõiguste hartat, eriti selle artiklit 14,
- võttes arvesse 30. novembri 2002. aasta Kopenhaageni deklaratsiooni, milles käsitletakse koostöö tugevdamist Euroopa kutsehariduse ja -koolituse valdkonnas,
- võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. juuni 2009. aasta soovitus Euroopa kvaliteeditagamise võrdlusraamistiku loomise kohta kutsehariduse ja -koolituse valdkonnas¹,
- võttes arvesse nõukogu 12. mai 2009. aasta järeldusi, mis käsitlevad strateegilist raamistikku üleeuroopaliseks koostööks hariduse ja koolituse alal („ET 2020“)²,
- võttes arvesse nõukogu 27. novembri 2009. aasta resolutsiooni Euroopa noortevaldkonnas tehtava koostöö uuendatud raamistiku (2010–2018) kohta³,
- võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2013. aasta määrust (EL) nr 1288/2013, millega luuakse „Erasmus+“: liidu haridus-, koolitus-, noorte- ja spordiprogramm⁴,
- võttes arvesse nõukogu 20. detsembri 2012. aasta soovitus mitteformaalse ja informaalsete õppe valideerimise kohta⁵,

¹ ELT C 155, 8.7.2009, lk 1.

² ELT C 119, 28.5.2009, lk 2.

³ ELT C 311, 19.12.2009, lk 1.

⁴ ELT L 347, 20.12.2013, lk 50.

⁵ ELT C 398, 22.12.2012, lk 1.

- võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsust nr 2241/2004/EÜ kvalifikatsioonide ja pädevuste läbipaistvuse ühtse ühenduse raamistiku kohta (Europass)¹,
- võttes arvesse nõukogu 28. juuni 2011. aasta soovitus, mis käsitleb juhtalगतust „Noorte liikuvus“ – õppega seotud liikuvuse edendamine noorte seas²,
- võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. detsembri 2006. aasta soovitus 2006/962/EÜ võtmepädevuste kohta elukestvas õppes³,
- võttes arvesse oma 6. juuli 2010. aasta resolutsiooni noorte tööturule juurdepääsu soodustamise ning praktika, internatuuri ja väljaõppeperioodi staatuse tugevdamise kohta⁴,
- võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2008. aasta soovitus Euroopa kvalifikatsiooniraamistiku loomise kohta elukestva õppe valdkonnas⁵,
- võttes arvesse pädevuste tunnustamise eri vahendeid, nagu Euroopa tunnistuste raamistik (CEC), Euroopa ainepunktisüsteem (ECTS), Euroopa kutsehariduse ja -koolituse ainepunktide süsteem (ECVET) ning oskuste, pädevuste, kvalifikatsioonide ja ametite Euroopa klassifikaator (ESCO),
- võttes arvesse komisjoni 20. novembri 2012. aasta teatist „Hariduse ümbermõtestamine: investeerimine oskustesse paremate sotsiaalmajanduslike tulemuste nimel“ (COM(2012)0669),
- võttes arvesse komisjoni 28. jaanuari 2014. aasta aruannet Euroopa Parlamendile ja nõukogule Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. juuni 2009. aasta soovitus (Euroopa kvaliteeditagamise võrdlusraamistiku loomise kohta kutsehariduse ja -koolituse valdkonnas) rakendamise kohta (COM(2014)0030),
- võttes arvesse nõukogu 20. mai 2014. aasta järeldusi, milles käsitletakse kvaliteedi kindlustamist hariduse ja koolituse toetamiseks,
- võttes arvesse kutsehariduse ja -koolitusega tegelevate ministrite 22. juuni 2015. aasta deklaratsiooni, milles käsitletakse kutsehariduse ja -koolituse valdkonna uusi keskmise ajavahemiku eesmäärke aastateks 2015–2020,
- võttes arvesse ELi haridusministrite 17. märtsi 2015. aasta mitteametlikul kohtumisel Pariisis vastu võetud Pariisi deklaratsiooni kodanikuaktiivsuse ning vabaduse, sallivuse ja mittediskrimineerimise ühiste väärtuste edendamise kohta hariduse kaudu (8496/15),
- võttes arvesse kodukorra artiklit 52,
- võttes arvesse kultuuri- ja hariduskomisjoni raportit ning tööhõive- ja

¹ ELT L 390, 31.12.2004, lk 6.

² ELT C 199, 7.7.2011, lk 1.

³ ELT L 394, 30.12.2006, lk 10.

⁴ ELT C 351 E, 2.12.2011, lk 29.

⁵ ELT C 111, 6.5.2008, lk 1.

sotsiaalkomisjoni arvamust (A8-0049/2016),

- A. arvestades, et õpi- ja koolitusliikuvus on oluline isikliku arengu jaoks, see suurendab noorte sotsiaalset kaasatust, kultuuridevahelist dialoogi, sallivust, võimet töötada mitmekultuurilises keskkonnas ning kodanikuaktiivsust ja on selgelt tõendanud oma potentsiaali kvaliteetse hariduse ja töölesobivuse edendamisel;
- B. arvestades, et seoses nii praeguste kui ka edaspidiste ELi programmidega hariduse ja koolituse, tööhõive ja ühtekuuluvuspoliitika valdkonnas tuleks õppe ja koolitusega seotud liikuvust veelgi suurendada;
- C. arvestades, et Euroopa kutsehariduse ja -koolituse eest vastutavad ministrid käivitasid 2002. aastal nn Kopenhaageni protsessi, et suurendada Euroopa koostööd kutsehariduse ja -koolituse tulemuslikkuse, kvaliteedi ja atraktiivsuse parandamiseks;
- D. arvestades, et Kopenhaageni protsessi aluseks on vastastikku kokku lepitud ja korrapäraselt läbivaadatavad prioriteedid, mille eesmärkide hulka kuulub liikuvuse hõlbustamine ja kutseõppe eri võimaluste suurem kasutamine pidevõppe kontekstis;
- E. arvestades, et Eurostati andmetel oli tööpuudus ELis 2014. aastal endiselt suur – 10,2 %, kuigi olukord on hakanud aegamisi paranema; arvestades, et kogu ELis on noorte tööpuudus praegu 22,1 %, 55–64-aastaste vanuserühmast töötab ainult 51 % ning sooline lõhe vanemaealiste töötajate tööhõives ulatub 13,6 %-ni;
- F. arvestades, et mitteformaalne, informaalne ja kutseõpe võib oluliselt kaasa aidata pidevõppe valdkonna probleemide lahendamisele, nagu koolist väljalangemine, mittetöötavate ja mitteõppivate noorte lubamatult suur arv ning oskuste nappus ja mittevastavus tööturu nõudlusele;
- G. arvestades, et tööturul püsib oskuste mittevastavus nõudlusele, mida näitab suur vabade töökohtade hulk komisjoni 2015. aasta sügiseses majandusprognoosis;
- H. arvestades, et kutsehariduses ja -koolituses osalejate keeleoskus on väiksem ja vajab eraldi edendamist;
- I. arvestades, et taas tuleb kinnitada poliitilist toetust ELi tegevusele pidevõppe ning kutsehariduse ja -koolituse valdkonnas, eelkõige liikuvusmeetmetele, mis on suunatud valdkonnaülese pädevuse arendamisele, nagu kohanemisvõime, teadmishimu ja õppima õppimine, suhtlemisoskus ja kodanikupädevus;
- J. arvestades, et hiljutine sotsiaal-majanduslik areng on näidanud, et pidevõppe ning kutsehariduse ja -koolituse süsteemid tuleb muuta mitte üksnes tõhusamaks, vaid ebasoodsas olukorras olevate elanikkonnarühmade ja erivajadustega inimeste jaoks ka juurdepääsetavamaks ja kaasavamaks; arvestades, et hariduse juurdepääsetavuse suurendamine ei tohiks toimuda kvaliteedi arvelt;
- K. arvestades, et pidevõppe ning kutsehariduse ja -koolitusega seotud liikuvusmeetmete ja tegevuse pidev rahaline toetamine on väga oluline, eriti praegusel majanduskriisi perioodil;
- L. arvestades, et piirkondlikul ja kohalikul tasandil on väga tähtis toetada uute liikuvusvõimaluste uurimise algatusi, et tagada kutseharidusele ja -koolitusele

pühendatud fondide ja programmide tõhusus, kvaliteet ja läbipaistvus; arvestades, et piirkondlikul ja kohalikul tasandil edendatavat noorte ja praktikantide liikuvust kutsehariduses ja -koolituses tuleks kooskõlastada ulatuslikus demokraatliku ja kaasava valitsemise protsessis, mille eesmärk on lahendada kõige olulisemaid sotsiaal-majanduslikke ja keskkonnaprobleeme, kaasates mikro-, väikesi ja keskmise suurusega ettevõtjaid, idufirmasid, kohalikke kogukondi ja sotsiaalpartnereid;

- M. arvestades, et ettevõtjad, kaubandus- ja tööstuskojad ning vastavad käsitöölised ja põllumajandusettevõtjate kutseühendused, samuti ametiühingud ja muud asjaomased sotsiaalpartnerid peaksid aktiivselt osalema kutsehariduse ja -koolituse ning sellealase liikuvuse kavandamisel, korraldamisel, pakkumisel ja rahastamisel; arvestades, et kutsehariduses ja -koolituses tuleks käsitleda sotsiaalset mõõdet ja selle raames koostöös asjaomaste valdkondade partneritega niisuguseid teemasid nagu õiglane kaubandus, sotsiaalne ettevõtlikkus ja alternatiivsed ärimudelid, näiteks ühistud;
- N. arvestades, et kuigi tööhõive suurendamiseks tuleb innustada noorte liikuvust, ei tohi see kujuneda ainsaks lahenduseks, mida noorte tööpuuduse leevendamiseks ette nähakse;

Tulemuste hindamine ja peamiste probleemide kindlakstegemine

1. usub, et haridus on üks põhilisi inimõigusi ja avalik hüve, mis peaks olema kõigile võrdselt kättesaadav; kutsus ELi ja liikmesriike üles kõrvaldama kõiki sotsiaal-majanduslikke piiranguid, mis takistavad kõigi võrdset juurdepääsu kutseharidus- ja -koolitusvõimalustele, kaasa arvatud liikuvus; tunnistab, et olemasolevate liikuvusprogrammide ja -algatuste rolli ja tulemusi kutsehariduses ja -koolituses tuleks suurendada, pidades silmas juurdepääsetavust, avatust ja kaasavust, et soodustada individuaalseid hariduslahendusi, vähendada koolist väljalangemist ning tagada ebasoodsas olukorras elanikerühmade ja erivajadustega inimeste võrdne juurdepääs programmi „Erasmus+“ liikuvusmeetmetele; rõhutab seepärast, et vaja on paindlikke, mitmekesiseid ja kohandatud koolitusalaalseid liikuvusvõimalusi, mis on suunatud sisserändaja taustaga, majanduslikult ebasoodsas olukorras olevatest peredest või kaugematest piirkondadest pärit, puuetega või erivajadustega inimestele, võttes arvesse ka soolist aspekti;
2. kinnitab, et liikuvuse ja hariduse küsimusega tegelemisel tuleb arvestada ka soolist aspekti ning võtta arvesse mitmekordse diskrimineerimise all kannatavate inimeste, sealhulgas puuetega inimeste, lesbide, geide, biseksuaalide, trans- ja intersooliste inimeste ning tõrjutud kogukondadest pärit inimeste vajadusi; soovib võtta sellega seoses täiendavaid meetmeid, et lihtsustada ebasoodsas olukorras elanikkonnarühmade ja erivajadustega inimeste juurdepääsu programmi „Erasmus+“ liikuvusmeetmetele;
3. kutsus komisjoni, liikmesriike ja peamisi sidusrühmi üles suurendama kutsehariduse ja -koolituse programmide nähtavust, et kaotada kultuuribarjäärid ning võidelda motivatsiooni, aktiivse valmisoleku ja keeleoskuste puudumise vastu eelkõige neis valdkondades, kus esineb kõige rohkem noorte tööpuudust; on veendunud, et juurdepääs neile programmidele tuleb tagada vahet tegemata kõigile kodanikele; nõuab tegevuse suunamist tööpuudusest ohustatud rühmadele, näiteks puudega inimestele; nõuab juurdepääsu lihtsustamist kutsehariduse ja -koolituse programmidele ja kutsekvalifikatsioonile, edendades paindlikku kutseõpet ja süsteemi kohandatavust ning pakkudes koolitusi puudulike põhioskustega inimestele ja madala

või keskmise kvalifikatsiooniga töötajatele; tuleb meelde, et sellise koolituse pakkumisel tuleb arvestada ka soolist tasakaalu, propageerides kutsehariduse ja -koolituse valdkonna liikuvusprogramme tõhusalt naiste seas; on seisukohal, et seoses sellega tuleks seada nõudlikud eesmärgid ning jälgida edusamme;

4. juhib tähelepanu soolisele lõhele loodusteaduste, tehnoloogia, inseneriteaduste ja matemaatika valdkonna hariduses, oskustes ja tööhõives kõikjal ELis ning kutsub komisjoni ja liikmesriike üles täielikult pühenduma programmile „Erasmus+“ ja kasutama seda mehhanismi peamise võimalusena loodusteaduste, tehnoloogia-, inseneriteaduste ja matemaatikahariduse arendamiseks, et suurendada naiste suutlikkust selles valdkonnas karjääri alustada ja et sel teel valdkonna oskuste nappust vähendada;
5. rõhutab tugeval liikuvuse komponendil põhineva Euroopa ühise haridusruumi tähtsust, mis hõlmab nii kõrgharidust kui ka kutseharidust ja -koolitust ning aitab kaasa tugevama Euroopa identiteedi ja kodakondsuse loomisele ja arendamisele;
6. kutsub komisjoni ja liikmesriike üles tegema kõik võimaliku, et saavutada Euroopa 2020. aasta haridus- ja koolitusstrateegia eesmärgid; on veendunud, et liikuvuses tuleb arvesse võtta kutsealase jätkuõppe ja -koolituse (CVET) aspekti, sest see on tähtis oskuste ja teadmiste parandamiseks ja ajakohastamiseks; rõhutab, et elukestev õpe ning kutseharidus ja -koolitus on pikaajaliste töötute tööhõiveväljavaadete parandamisel keskse tähtsusega;
7. on veendunud, et see koostöö peaks viima nõuete läbivaatamiseni, eesmärgiga tagada nende asjakohasus õppe kestuse, sisu, pädevuse ja väljundite osas, kombineerides samal ajal liikuvust koolituskeskustes ja töökohtades ning eelistades pikemaajad kogemuste omandamise perioode (nt kuus kuud) vastavatele lühematele ajavahemikele;
8. märgib, et programmile „Erasmus+“ ning kutsehariduse ja -koolituse programmidele eraldatud Euroopa vahendid ei vasta nende programmide raames liikuvusest huvitatute arvule ja vajadustele, ning kutsub seetõttu liikmesriike üles edendama kahepoolseid lepinguid, mis täiendavad programmi „Erasmus+“ ja Euroopa kutsehariduse ja -koolituse programmide meetmeid Euroopa noorte liikuvuse parandamiseks;
9. tunnustab käimasolevate liikuvusprogrammide ja algatuste tähtsat rolli, pidades silmas programmi „Erasmus+“ 1. põhimeedet, Europassi, Euroopa kutsehariduse ja -koolituse ainepunktide süsteemi (ECVET) ning Euroopa kvalifikatsiooniraamistikku (EQF); kutsub komisjoni üles kasutusele võtma Euroopa üliõpilase e-kaarti, mis annaks liikuvale õppurile ELi üliõpilase staatuse ja juurdepääsu teenustele;
10. palub, et komisjon ja liikmesriigid, samuti ELi ametid, näiteks Euroopa Kutseõppe Arenduskeskus (Cedefop), parandaksid kutsehariduse ja -koolituse valdkonna liikuvusprogramme, et need pakuksid kõigile osalejatele kvalifikatsiooni, tunnustamise ja sisu poolest lisaväärtust, ning tagaksid praktikakohtade kvaliteedistandardite kehtestamise;
11. juhib tähelepanu asjaolule, et liikuvusalgatused on aidanud parandada nii õppijate kodanikuväärtusi ja Euroopasse kuulumise tunnet kui ka nende akadeemilisi oskusi ja tööväljavaateid, täpsemalt oskusi, mis on seotud probleemide lahendamise

suutlikkuse, planeerimise ja struktureerimisega, suutlikkusega uutes olukordades tegutseda ja kohaneda, ettevõtluse ja juhtimisega, otsuste tegemisega, sotsiaalse vastutusega ning võõrkeelte, suhtluse ja meeskonnatööga, samuti on liikuvus aidanud arendada tööalast konkurentsivõimet mõjutavaid isikuomadusi, nagu enesekindlus, motiveeritus, uudishimu, kriitiline ja loov mõtlemine ja enesekehtestamine;

12. rõhutab, et tuleb lihtsustada liikuvuse rakendamist programmi „Erasmus+“ raames, võttes meetmeid taotluste edukuse suurendamiseks, lihtsustades liikuvuse haldamise elektrooniliste vahendite ülesehitust ja kasutamist, suurendades kõigis liidu üld- ja kutseharidusasutustes teadlikkust liikuvusprogrammide väärtusest ning tagades programmide ja meetmete kaudu toetuse saajatele ja vahendajatele, sealhulgas koolide ja kõrgkoolide töötajatele sihipärasema teavitamise ja koolitamise; rõhutab sellega seoses European SchoolNeti olulist panust; palub komisjonil vähendada praegust ülemäärast ja liiga keerulist halduskoormust nii taotlejate kui ka lähetavate ja vastuvõtivate ettevõtete ning programmi „Erasmus+“ projektidega seotud institutsioonide jaoks, hõlbustades taotlemise, registreerimise ja aruandmise menetlust ja ka projekte endid; juhib lisaks tähelepanu sellele, et liigne bürokraatlik koormus asjaomastes koolides ja ülikoolides takistab programmi lihtsat rakendamist;
13. palub komisjonil kehtestada kavad, mis vähendaksid keelelisi ja kultuurilisi takistusi liikuvusprogrammide korraldamisel; leiab, et sellised kavad peaksid võimaldama hinnata rakendamise edusamme; rõhutab, et tegevuskavad peaksid eelkõige toetama vastuvõtva riigi keele põhielementide õppimist; soovib liikmesriikidel ning piirkondlikel ja kohalikel asutustel uurida kutseõppe- ja -koolitusasutuste õpetajate ja koolitajate konkreetseid õpivajadusi, julgustada ja toetada neid parimate tavade vahetamisel ning pakkuda neile rohkem ametialase arengu võimalusi; rõhutab, et tähtis on koostada koolituse põhimudel, mis annab teavet peamistest sihtriigi äri- ja töökultuuri iseloomustavatest asjaoludest, samuti edendada ja pakkuda eriprogramme koolituskeskuste õppejõudude koolitamiseks liikuvuse haldamise teemal;
14. juhib tähelepanu asjaolule, et kutsehariduse ja -koolitusega seotud ametitel on vajalik paindlikkus, et sellel alal mis tahes paigas tegutseda, ning et seetõttu on liikuvus kutsehariduse ja -koolituse valdkonnas üks olulisi töötuse vastu võitlemise vahendeid, sest see suurendab tööalast konkurentsivõimet, vähendab oskuste puudujääki ja hõlbustab töötajate ja töökohtade kokkuviiimist eelkõige noorte jaoks, pakkudes oskusi ja ainulaadseid kogemusi, mida on vaja, et tänapäeva ELi tööturgudel konkurentsivõimeline olla; on seisukohal, et programm „Erasmus+“ aitab arendada nii konkreetseid kutseoskusi kui ka üldisi ja ülekantavaid omadusi, näiteks ettevõtlikkust, avardades samas ka tootmissektori osalemisvõimalusi ja kujutades endast seega tõhusat tööturu töövahendit;
15. rõhutab programmiga „Erasmus+“ ja selle allprogrammidega seotud kaubamärgi ja logo äratundmisväärtust ning tähtsust; leiab, et neid kaubamärke tuleks kasutada eelkõige programmi „Erasmus+“ publikatsioonides ja voldikutes;
16. väljendab muret seoses asjaoluga, et noored peavad programmi „Erasmus+“ eelkõige üliõpilaste programmiks; soovib seetõttu pöörata ELi, liikmesriikide ja piirkondlikul tasandil suuremat tähelepanu sellele, et muuta eri valdkonnad ja nende allprogrammid, nagu üldharidus (Comenius), kõrgharidus (Erasmus), rahvusvaheline kõrgharidus (Erasmus Mundus), kutseharidus ja -koolitus (Leonardo da Vinci) ja täiskasvanuharidus (Grundtvig), aga ka noorte (Aktiivsed noored) ja spordi valdkond,

palju nähtavamaks;

17. kutsub komisjoni, liikmesriike ja riiklikke tööturuasutusi üles propageerima eelkõige VKEde seas programmi „Erasmus+“ ning muid vahendeid, mille eesmärk on edendada liikuvust kutsehariduses ja -koolituses; on veendunud, et nende vahendite tõhususe maksimeerimine lubaks rohkematel inimestel neist võimalustest kasu saada, nii et saavutataks liikuvuse eesmärk;
18. rõhutab, et kindlasti on vaja konsulteerida nii era- kui ka avaliku sektori tööstus- ja teenindustevõtetega, sh tootmisettevõtetega (eelkõige VKEd ja mikroettevõtted) ja/või kaasata nad kõrge kvaliteediliste kutsehariduse ja -koolituse liikuvusprogrammide koostamisse, rakendamisse ja toetamisse; on seisukohal, et programmide valikul tuleks arvestada vastuvõtivate ettevõtjate ja organisatsioonide juures pakutavaid töövõimalusi; on veendunud, et kõiki sidusrühmi kaasav, dialoogil, koostööl ja parimatel tavadel põhinev paindlik ja konstruktiivne partnerlus tagab kutsehariduse ja -koolituse edu ja lisandväärtuse; on seisukohal, et vaja on ka teadmiste ja parimate tavade vahetamist koolituskeskuste ja ettevõtete vahel; kutsub komisjoni üles jälgima ELi tööturu nõudlust ja pakkumist, samuti geograafilist ja kutsealast liikuvust, et need vastaksid tööturu vajadustele; on seisukohal, et see vähendaks lõhet, mis valitseb ühest küljest pakutava väljaõppe ja noori ettevõtetes ootava olukorra ning teisest küljest tööturu nõudmiste vahel suure lisaväärtusega sektorites (nt digitaalne ja keskkonnahoidlik majandus, energeetika, julgeolek, hooldussektor ja eluasemete renoveerimine);
19. rõhutab peamisi aspekte, mida tuleb liikuvusmeetmete planeerimisel ja nende rakendamise hindamisel arvesse võtta: õppijate majanduslik suutlikkus liikuvuses osaleda; riikidevaheline õpingute, pädevuse, kvalifikatsiooni ja koolitussisu tunnustamine kas ainepunktide või tunnistuste kaudu, keeleoskuse tase, õppekavade või õpingute korraldus, üliõpilase poolt välismaal saadud ainepunktide ja sooritatud eksamite praktiline väärtus päritoluülikooli tagasipöördumisel, õiguslikud aspektid, teave või motivatsioon õpingute lõpetamiseks, juhendamise- ja nõustamistegevus kogu liikuvusperioodi jooksul ja üliõpilaste isiklik olukord; kutsub seetõttu komisjoni üles näitajaid ja hindamiskriteeriume täiustama, et korrapärasemalt kontrollida ELi programmide tulemuslikkust ja võimaldada vajalikke parandusi;
20. tuletab meelde, et praegu osaleb liikuvuses ainult 1 % tööga seotud koolituskavades osalevatest noortest (õpipoisid kaasa arvatud); juhib tähelepanu sellele, et tähtis on luua tingimused õpipoiste liikuvuse suurendamiseks Euroopa Liidus, et anda neile samad võimalused nagu kõrgkoolide üliõpilastele; ergutab seepärast ELi määratlema Euroopa õpipoisi statuuti; kutsub ELi ja liikmesriike üles tagama, et nii õpipoisiõpe kui ka praktika jääksid õppeviisiks, mida ei kasutata ebakindla tööjõu allikana, et õpipoisse ega praktikante ei värvataks täistööajaga ametikohtadele ning et õpipoistele ja praktikantidele tagataks inimväärset töötingimused ja õppuriõigused, kaasa arvatud rahalised ja tasuga seotud õigused; lisaks palub komisjonil analüüsida eelnimetatud statuudi mõju, jälgida sellega seotud meetmete rakendamist, teavitada kõiki sidusrühmi, kaasa arvatud Euroopa Õpipoisiõppe Liit, järgida selle soovitusi õpipoisiõppe tingimuste, kvaliteedi ja kättesaadavuse kohta ELis ning lugeda seda teemat strateegiliseks prioriteediks;
21. kutsub komisjoni üles esitama ja liikmesriike heaks kiitma ettepanekut ELi õpipoisiõppe süsteemi kohta, millega tagataks õpipoiste ning kutsehariduses ja -

- koolituses õppijate õigused; rõhutab positiivset rolli, mida nn seeniorid võivad noorte hariduses ja koolituses etendada, et maksimeerida põlvkondadevahelist kogemuste vahetamist praktikakohtade ning mentorluse kaudu ja võimaldada kogemustepõhist õppimist eri põlvkondi ühendavates meeskondades; ergutab komisjoni ja liikmesriike võtma konkreetseid meetmeid tagamaks, et programmi „Erasmus+“ alusel toimuvat õpipõisiõpet ega praktikat ei kuritarvitataks, kasutades seda tööjõukulude vähendamise vahendina;
22. hindab kõrgelt katseprojektide käivitamist, samuti hiljuti heaks kiidetud projekti „Praktikantide liikuvuse Euroopa raamistik“, millele tuginedes saab parandada programmi „Erasmus+“ eesmärgiga võimaldada kutsehariduse ja -koolituse valdkonnas ulatuslikumat ja paremat pikaajalist liikuvust; nõuab tungivalt pikaajaliste algatuste raamistiku loomist vastandina pelgalt projektipõhisele tegevusele, et luua alaline ja jätkusuutlik süsteem, mis on täielikult toimiv ja ennustatav ning soosib oskuste vaba liikumist kogu Euroopas;
23. märgib, et koolist väljalangemine on liikuvuse sihtrühmade üks kõige selgemaid probleeme, ning paremad valikud kutsehariduse valdkonnas vähendavad hariduse ja koolituse poolelijättnute arvu; rõhutab seepärast, kui tähtsad võivad olla haridussüsteemi tulemused koolist väljalangemise vähendamisel ning õpilaste paremal varustamisel valdkonnaüleste oskustega, mis lõpptulemusena aitavad neil oma kvalifikatsiooni tööturu nõudmistega ühitada;
24. rõhutab vajadust aidata kutseõpet läbivatel noortel ületada raskusi teatavate täiendavate ja kaasnevate meetmete abil, näiteks liikuvuskavade rühmaviisilise tugevdamine, parem juhendamine ja toetus kodumaiste ja vastuvõtivate asutuste poolt nii liikuvuse eel kui selle ajal, juurdepääsu parandamine kvaliteetsele teabele kutseõppe ja -koolituse võimaluste kohta, spetsiaalsete juhendamise- ja nõustamismeetmete ja -vahendite pakkumine ning keelelise toetuse rahastamine kõigi osalejate jaoks ilma keelepiiranguteta;
25. juhib tähelepanu asjaolule, et on võimalik eristada mitmeid tegureid, mis mõjutavad kutsehariduse ja -koolituse süsteemides koolitatavate noorte ootusi, eriti sotsiaal-majanduslikud tegurid, perekondlik taust ning juhendavate (ja õpetavate) vahendite puudumine, kui kohustuslik keskharidus on lõpetatud või kutsekoolituse kursuste ajal;
26. rõhutab, et sotsiaalsete ja kultuuriliste probleemide lahendamisel on õppe- ja koolitusliikuvusel tähtis roll, et anda noortele kõik võimalused oma tegevuse kavandamiseks ühiskonnas; tuletab meelde, et Euroopa Liit on eriti strateegia „Euroopa 2020“ abil koondanud oma jõupingutused sellele, et suurendada liidu majanduse konkurentsivõimet, luua uusi töökohti ja lõppeesmärgina tugevdada oma suutlikkust sajandi kolmandal aastakümnel ülemaailmselt konkureerida; rõhutab sellega seoses teadusuuringute, innovatsiooni, digitaalühiskonna ja energia jätkusuutlikkuse kui suuremat lisaväärtust pakkuvate vahendite tähtsust;
27. rõhutab ELi ja liikmesriikide rolli kvaliteetse ja hästi korraldatud kutsehariduse ja -koolituse kujundamisel ja ergutamisel, rakendades terviklikku lähenemisviisi, mis põhineb erialase teoreetilise hariduse, erialase praktilise koolituse ning üldhariduse, formaalõppe, kogemus- ja vabaõppe tasakaalul; kutsub liikmesriike üles võtma oma teise astme keskharidussüsteemis kasutusele duaalse hariduse põhimõtet või tugevdama olemasolevat süsteemi praktikaprogrammidega, hõlbustades

- kutsehariduses ja -koolituses õppijate kestlikku lõimumist tööturul ning suurendades nende osavõttu riikidevahelistest liikuvusprogrammidest; tuletab meelde, et üldiselt võimaldab kutsehariduse ja -koolituse kvaliteedi parandamine koostöös sotsiaalpartnerite ja avalike tööhõiveteenistustega suurendada sotsiaalset kaasamist ja kõrghariduses osalemist ning üliõpilaste edukust ja hõlbustada tööturule lõimumist, mis peaks lihtsustama liikuvust pidevõppe protsessi raames;
28. nõuab, et Euroopa vabatahtliku teenistuse probleeme osalejate kindlustamise, heakskiitmise, andmebaasi haldamise ja vabatahtlike toetamise valdkonnas käsitletak sihipäraselt, et vältida osalejate arvu vähenemist;
29. peab kahetsusväärseks, et kogemusõpe on praeguses programmis „Erasmus+“ tähtsust kaotanud ning talle eraldatud eelarveosa on vähenenud; rõhutab kogemusõppe tähtsust Euroopa tasandil eelkõige noorte töö ja eakate vabatahtliku töö kaudu; nõuab, et kogemusõppele ja vabaõppele antaks programmis „Erasmus+“ selge ja nähtav koht; on lisaks veendunud, et peaks olema võimalus esitada taotlusi seoses suuremahuliste täiskasvanuhariduse projektidega, mida reguleeritaks samade põhimõtete alusel nagu valdkondlike oskuste ühendusi või teadmühendusi;
30. toetab sellise nüüdisaja tehnoloogia ja taristute arendamist, mis tugevdavad ja ajakohastavad riikide kutseharidussüsteeme, et parandada liikuvuse kättesaadavust ja kvaliteeti; leiab, et oskuste ja tööturu nõudluse vastavusseviimiseks tuleks pöörata rohkem tähelepanu innovatsioonile ja uute akadeemiliste ning kutseoskuste arendamisele, digiõppe ja -õpetamise platvormidele, biotehnoloogiale, uuenduslikule kultuuripärandi edendamise tehnoloogiale ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogiale; on veendunud, et EL ja liikmesriigid peaksid koostama tõhusa strateegia ringmajanduse praeguste ja tulevaste töövõimaluste ning kutseharidus- ja -koolitussüsteemide sobitamiseks;
31. märgib, et üleminekul digiteeritumale majandusele on toimumas ametite ja oskuste ümberdefineerimine; kutsub seetõttu liikmesriike ja komisjoni üles kujundama koostöös erasektoriga oskuste strateegiaid ning kutsehariduse ja -koolituse programme töötajate ümberõppeks;

Juurdepääs – kutset omandavate noorte liikuvusvõimaluste parandamine

32. ergutab looma varasema Leonardo da Vinci programmiga sarnanevat raamistikku, millele programmi „Erasmus+“ konkurssidel tähelepanu juhitaks ja milles määratakse eelkõige riigiasutuste algatatavate platvormiüleste kampaaniate kaudu võimalikult selgelt ja täpselt kindlaks kutsehariduses ja -koolituses osalevate noorte liikuvusvõimalused ning millesse on kooskõlastatult kaasatud kõik sidusrühmad, kellel on kutsehariduses ja -koolituses aktiivne roll ja kes seda mõjutavad;
33. ergutab komisjoni ja liikmesriike eraldama piisavalt rahalisi vahendeid liikuvusprogrammide toetamiseks, võttes arvesse võimalikke finantstõkkeid; on veendunud, et tuleks uurida, kuidas muuta paremini nähtavaks, mil viisil ettevõtted eraldatud toetusi täiendavad või millised on muud tüüpi abi võimalused; on veendunud, et tuleks tagada Euroopa Sotsiaalfondi ja programmi „Erasmus+“ vastastikune täiendavus ning seda jälgida, et edu kindlustada;
34. nõuab liikuvust ja haridust mõjutava ELi poliitika ja vahendite koostoime, eriti

Euroopa Sotsiaalfondi (ESF) ja programmi „Erasmus+“ vastastikuste täiendavate meetmete parandamist ning kõigi tasandite kõigi meetmete paremat kooskõlastamist riikliku, piirkondliku ja kohaliku kavandamise raames;

35. kordab, et vaja on meetmeid, et tagada struktuurifondide, sealhulgas näiteks Euroopa Sotsiaalfondi (ESF) ja „Erasmus+“ taoliste programmide kooskõlastamine, vastastikune täiendus ja sidusus riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil;
36. rõhutab, et kutsehariduses ja -koolituses osalevate õpilaste madalamast sotsiaal-majanduslikust staatusest tulenevad takistused tuleb kompenseerida selliste meetmetega nagu komisjoni pakutavate üksiktoetuste suurendamise võimalus või liikmesriikide ning piirkondlike ja kohalike ametiasutuste, vahendusasutuste või vabaihenduste makstavate toetuste suurendamine, mida rahastatakse nende enda eelarvest või selliste partnerluskavade kaudu, millesse on kaasatud ettevõtted, sihtasutused ja organisatsioonid, kes teevad koostööd oma piirkonna või territooriumi kvalifitseerimis- ja kutsekoolituse süsteemis;

Liikuvusest tööalase konkurentsivõimeni. Õpitulemuste, oskuste ja pädevuse kinnitamine ja tunnustamine

37. rõhutab, et uute mitmekesiste ja loovate ideedega tutvumine välismaal võib ettevõtlikkust ja loovust motiveerida ja hoogustada; rõhutab, et hariduse ja koolitusega seotud liikuvuse võimalused, näiteks rahvusvaheliste võrgustike loomine, võivad mõjuda hästi ka tööhõivele, riikidevahelisele koostööle ja Euroopa konkurentsivõimele;
38. leiab, et praegused ja edaspidised meetmed oskuste ja tööturu nõudluse vastavusseviimiseks peaksid hõlbustama tööandjate, ettevõtete ja kohalike kogukondade kaasamist ning olema ühtlasi paremini seotud tööturu muutusi ja tulevase oskuste vajadusi käsitlevate prognoosidega;
39. rõhutab, et õppega seotud liikuvuse ning edaspidise liikuvuse ja sissetulekute vahel on positiivne seos, sest ELi ja rahvusvahelised liikuvusprogrammid suurendavad neis osalejate tööalast konkurentsivõimet välismaal, nagu näitas komisjoni Teadusuuringute Ühiskeskuse 2013. aasta uuring; rõhutab, et õpiipoisiõppe- ja praktikavõimalused välismaal parandavad osalejate keeleoskust (79 % juhtudel, nagu näitas Eurobaromeetri 2013. aasta uuring)¹;
40. rõhutab täiendõppealase liikuvuse programmide tähtsust igas vanuses töötute ning restruktureerimismeetmetest ohustatud inimeste jaoks;
41. juhib tähelepanu liikmesriikide kinnitamis- ja tunnustamissüsteemide mitmekesisusele ja ebahõlpsale arengule, kuigi viimasel kümnendil on toimunud suurem lähenemine; rõhutab, et tuleb suurendada eri kutseharidus- ja -koolitussüsteemide ühilduvust ning lihtsustada eri liikmesriikide ettevõtetes või koolituskeskustes omandatud oskuste ja pädevuse kinnitamist ja tunnustamist, samuti suurendada programmi „Erasmus+“ huvipakkuvust; kutsus liikmesriike üles parandama Euroopa

¹ http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_378_en.pdf

kvalifikatsiooniraamistiku¹ rakendamist ning kõrvaldama takistusi; ergutab määratlema Euroopa standardit, mis oleks vastuvõetav ja rakendatav kõigil tasanditel (riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil);

42. soovib võtta täiendavaid meetmeid, et edendada õpitulemuste ning sealhulgas mitteformaalse ja informaalse õppe kaudu saavutatud tulemuste tunnustamist ja kinnitamist, eelkõige selliste vahendite parema kasutamise kaudu nagu Europass ja ECVET;
43. tuletab meelde, et tänu Euroopa kvalifikatsiooniraamistikule on kutsehariduse ja -koolituse diplomite, ainepunktide, kutsetunnistuste ning tegelike oskuste ja võimete vastastikuse tunnustamise valdkonnas tehtud suuri edusamme; nõuab konkreetsete eesmärkide seadmist, muu hulgas täielikult toimiva ainepunktide ülekandmise ja tunnustamise süsteemi rakendamist, mis põhineks ECVETi süsteemil; julgustab välja arendama kutsehariduse ja -koolituse ühist kvalifikatsiooni, mis tagaks kvalifikatsiooni rahvusvahelise tunnustamise;
44. soovib koostada rohelise raamatu kutsehariduse, -koolituse ja liikuvuse ning oskuste ja pädevuse tunnustamise kohta Euroopas, tehes seda tihedas koostöös kõigi peamiste sidusrühmadega; tuletab meelde, et praegused kutseharidust ja -koolitust käsitlevad soovitused tuleb täielikult rakendada; rõhutab, et pädevuse mittetunnustamine takistab strateegia „Euroopa 2020“ tööhõivemäärade eesmärgi saavutamist ning aluslepingutes sätestatud vaba liikumist;
45. pooldab töö, hariduse, õpipoisiõppe ja praktikaga seotud liikuvuse suurendamist riiklike Euroopa noortegarantii kavade raames, et suurendada noorte oskusi ning vähendada oskuste ja nõudluse geograafilist mittevastavust ELis;
46. rõhutab noortegarantii ja noorte tööhõive algatuse tähtsust kvalifikatsiooni andva õpipoisiõppe, praktikakohtade, kutsehariduse ja -koolituse, töö leidmise ja täiendõppe toetamisel; kutsub komisjoni ja liikmesriike üles tagama, et neile programmidele eraldataks kogu programmitöö perioodil 2014–2020 piisavalt vahendeid;
47. ergutab tõlkima ELi oskuste ülevaate veebilehte Skills Panorama kõikidesse Euroopa Liidu ametlikes keeltesse, et muuta see kõigile kättesaadavaks teabeallikaks kõikjal Euroopas vajatavate oskuste kohta;
48. võtab teadmiseks mitmetes liikmesriikides kvaliteetsema kutsehariduse ja -koolituse tagamisel saavutatud edusammud, mida toetab Euroopa kvaliteeditagamise võrdlusraamistik kutsehariduse ja -koolituse valdkonnas (EQAVET), ning ergutab neid liikmesriike, kel on praegu käsil EQAVETile vastava riikliku kvaliteeditagamise meetodi väljatöötamine; rõhutab, et liikmesriigid peaksid tõsisemalt püüdma tagada, et kvaliteeditagamise korra raames võetaks rohkem arvesse õpitulemusi ning hinnatakse ja toetatakse mitteformaalset õpet ja töökohal toimuvat väljaõpet kas formaalse või mitteformaalse õppe kontekstis, arvestades riigisiseseid vajadusi;
49. toonitab, et praktikaprogramme tuleks läbi viia pädeva juhendaja käe all;

Liikuvusprogrammide tõhususe, juurdepääsetavuse ja kaasavuse suurendamine

¹ Vt: Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2008. aasta soovitus Euroopa kvalifikatsiooniraamistiku loomise kohta elukestva õppe valdkonnas.

50. kutsub komisjoni ja liikmesriike üles määratlema ja tugevdama muu hulgas ka koostöös Cedefopiga territoriaalsete ja valdkondlike vahendusasutuste rolli, kes on kaasatud liikuvuse ettevalmistamisse, haldamisse ja järelmeetmetesse, nõudes neilt rangeimate läbipaistvusnormide täitmist, ning aitama riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil selliseid asutusi luua;
51. rõhutab, et sellistel vahendusasutustel peavad olema piisavad eelarvevahendid ja personal, et võimaldada liikuvuse korraldamise ja haldamise struktuuridel tagada kutsekoolitusasutuste võrgustiku kaasamine, ning pädevus ja suutlikkus, et kehtestada tegevusliidud ja -lepingud võimalike partneritega nii kohapeal kui ka liikuvusprogrammides osalevates riikides;
52. rõhutab alaealiste õiguskaitse vajalikkust välismaal;
53. rõhutab, et koolitajate, juhendajate ja ettevõtjate vajadustega kohandatud liikuvusmeetmeid ja/või teenuseid tuleks programmi „Erasmus+“ raames ergutada ja esile tõsta;
54. juhib tähelepanu sellele, et võimaldamaks koolituskeskustel katta kõik kulud ning planeerida ja rakendada alalisi meetmeid, on vaja sidusaid, üksteist täiendavaid ja hästi koordineeritud kaasrahastamiskavu Euroopa, riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil;
55. tunneb heameelt selle üle, et programm „Erasmus+“ on märkimisväärselt laiendanud kutseharidus- ja -koolitusprogrammide abi saajate arvu nende noorte hulgas, kes ei õpi ülikoolis ega kolledžis;
56. toetab kõiki vajalikke kaasnevaid meetmeid, millega esiteks toetatakse ja ergutatakse õpipoisse, kes soovivad liikuvusprogrammides osaleda, ja hiljem aidatakse neil paremini tutvustada liikuvuse kaudu omandatud oskusi ning arendada enesekehtestamisoskust, et nende rikkalik kogemus oleks nähtav ja tasuks ennast ära;
57. juhib tähelepanu asjaolule, et õpipoisiõppe tulemused tuleks ECVETi põhimõtete kohaselt kavandada ja õppijaga läbi arutada enne, kui õpipoiss koolitust alustab, ning pärast koolituse lõppemist tuleks need tulemused loetleda sertifikaadi lisas;
58. rõhutab, kui oluline on selles valdkonnas kvaliteetne õpetajakoolitus ning järelevalve, hindamine ja kvaliteedi tagamine, samuti rõhutab vajadust toetada liikuvusprogrammides kaasavust ja sallivust;
59. rõhutab, et praktikakoht peab olema selline, et see võimaldab õpilasel omandada soovitud erialaoskusi, samuti tuleb kõigil tasanditel tagada hea teabevahetus ettevõtjatega, et nad tunnustaksid liikuvuskavasid kasutavate noorte kogemusi;
60. toetab kõiki ettevõtjate, vabaühenduste ja kodanikuühiskonna meetmeid, millega programmi „Erasmus+“ eesmärkide kohaselt koostatakse liikuvuskavasid noortele töötajatele või õpipoistele kas teataval tegevusalal või koostöös tegevusalasid esindavate organitega, nagu kaubandus-tööstuskojad ja Euroopa võrgustikud, näiteks Euroopa Kaubandus- ja Tööstuskodade Liit (Eurochambres) ja asjaomased ametiühingud; kutsub üles tunnustama oskustöölise kodade ja nende koolituskeskuste rolli liikuvuse ja väga väikeste ettevõtete toetamisel; on veendunud, et kõigi kutsehariduse ja -koolituse parandamise meetmete võtmisel tuleks ühtlasi tähelepanu

pöörata süsinikdioksiidivaba tegevust ja säästvat liikuvust edendavatele valdkondadele;

61. soovib kõigil peamistel sidusrühmadel koostada ühised strateegiad, mille eesmärk on suurendada välismaal töökogemuse omandanud kutsehariduse ja -koolituse praktikantide ja õpipoiste kojunaasmist või liikumist Euroopa teistesse osadesse, austades nende eelistusi, eesmärgiga suunata välismaal omandatud teadmised ja oskused tasakaalustamatuse vähendamisse ja sidususe suurendamisse nn oskuste nappusega valdkondades nende kodumaal või mujal Euroopas;
62. palub komisjonil ja liikmesriikidel luua ja tõhusalt rakendada Euroopa õpikodade ja inkubaatorite võrgustik, mis on otsustavalt tähtis koolide, ülikoolide ja ettevõtete teadmusühenduste ergutamiseks ning juurdepääsetava hariduse, kogemuste omandamise, õpetajate ja õppejõudude täiendõppe, õpipoisiõppe ja idufirmade edendamiseks;
63. palub komisjonil ja liikmesriikidel toetada ja tugevdada Euroopa teaduskeskuste võrgustikku Ecsite, mis ühendab teaduskeskusi kui teaduskultuuri juurdepääsupunkte;
64. palub luua ühtse kontaktpunkti mehhanismi andmete ja kommunikatsioonivahendite koondamiseks, et pakkuda mugavat ja tõhusat teenust inimestele, kes otsivad teavet ja tuge ELi, riikliku, piirkondliku ja kohaliku tasandi liikuvusprogrammide asjus;
65. kutsub komisjoni üles esitama ajakohast statistikat ning vastavalt võimalusele andma hinnanguid ja/või korraldama uuringuid programmi „Erasmus+“ ja teiste kutsehariduse ja -koolituse liikuvusprogrammide kohta, et mõõta nende mõju töökogemuste ja töökohtade ühitamisele töölevõtmise määra alusel, samuti analüüsima, miks mõnedes liikmesriikides esitatakse rohkem taotlusi välismaal kutsehariduse ja -koolituse töö- ja õppekogemuste omandamiseks, ja koostama plaani nende ulatuslikumaks kaasamiseks; on veendunud, et tulemuseks saadud statistikat ja hinnanguid tuleks kaasata ja arvestada programmi „Erasmus+“ vahekokkuvõtte koostamisel;
66. tunneb heameelt kutsehariduse ja -koolitusega tegelevate ministrite 22. juunil 2015. aastal Riias kooskõlastatud järelduste üle, milles käsitletakse uusi kutsehariduse ja -koolituse keskmise ajavahemiku eesmarke aastateks 2015–2020, ning kutsub üles neid järeldusi õigeaegselt ja põhjalikult ellu viima;
67. rõhutab, kui tähtis on edendada liikuvusest saadavat kasu tööhõive ja omandatud oskuste vallas, et näidata selle tõelist kasulikkust ja vähendada ettekujutust, et koolitus, mis põhineb eeldatavalt ainult riiklikul pädevusel, on ajaraiskamine;
68. julgustab noorte ja ettevõtjate seas rohkem edendama ja nähtavamaks muutma selliseid platvorme nagu Drop'pin @EURES, mille eesmärk on hõlbustada noorte liikuvust seoses õpipoisiõppe, internatuuri, koolitusprogrammide ning veebipõhiste keelekursustega;
69. julgustab liikmesriike edendama kõiki programmis „Erasmus+“ sisalduvaid võimalusi, mis annavad noortele võimaluse välismaal mitte üksnes õppida, vaid ka õpipoisiõppes ja õppepraktikas osaleda;
70. julgustab kehtestama toetuste miinimumtasemeid, mida kohandataks vastavalt

liikmesriikide elamistingimuste, hindade ja kulude erinevustele; toetab arusaama, et liikmesriikidel tuleks vajadusel võtta meetmeid tarviliku toetuse võimaldamiseks, nt majutuseks ja transpordiks, pöörates erilist tähelepanu alaealiste vajadustele ning õpilaste ettevalmistamisele rahvusvaheliste kogemuste omandamiseks, nt karjäärinõustamise, keeleõppe ja kultuuridevahelise suhtlemise abil;

71. nõuab mitmeaastase finantsraamistiku läbivaatamist/muutmist, mis põhineks lisaks muudele kriteeriumidele tööpuuduse vastu võitlemise meetmete tõhususe eelneval hindamisel, vähendades vahendeid seal, kus nende mõju on väike; on seisukohal, et selline lähenemisviis on eriti oluline niisugustel kriisiperioodidel nagu praegu, mida iseloomustab lubamatu tasakaalustamatus;

o
o o

72. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule ja komisjonile ning liikmesriikidele.